

PORADNIK PRAWNY

SPADEK, TESTAMENT I ZACHOWEK W PRAWIE POLSKIM

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Zadanie finansowane ze środków
otrzymanych z Powiatu Oświęcimskiego

Spis treści

1. RODZAJE DZIEDZICZENIA	3
USTAWOWE	3
TESTAMENTOWE	5
Podstawowe rodzaje testamentów	6
2. ZACHOWEK.....	6
Komu się należy?	7
Od kogo się należy?	7
W jakiej wysokości?	7
3. PODATEK OD SPADKÓW	9
Stowarzyszenie Na rzecz Poradnictwa Obywatelskiego DOGMA - informacje.....	11

1. RODZAJE DZIEDZICZENIA

Polskie prawo przewiduje dwa rodzaje dziedziczenia:

USTAWOWE

Dziedziczenie ustawowe określone w Kodeksie cywilnym, zachodzi, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu. W ustawie wskazany jest krąg osób uprawnionych do dziedziczenia i ich kolejność:

- **W pierwszej kolejności** powołane są z ustawy do spadku **dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek**; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż 1/4 całości spadku.
- **W braku dzieci lub wnuków spadkodawcy** powołani są do spadku z ustawy jego **małżonek i rodzice**. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi 1/4 całości spadku.
- **W braku zstępnych¹ i małżonka spadkodawcy** cały spadek przypada jego **rodzicom**, a jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada **rodzeństwu spadkodawcy**. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym.

---

¹ Zstępni – dzieci, wnuki, prawnuki itd.

- **W braku dzieci i wnuków spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich dzieci, cały spadek przypada małżonkowi spadkodawcy.**

Przykład:

W wypadku samochodowym zginął młody mężczyzna, żonaty, bezdzietny. W spadku pozostawił mieszkanie należące do niego i żony. Jego rodzice i siostra odrzucili przed notariuszem spadek, który w całości przypadł żonie zmarłego (stała się właścicielką całego mieszkania).

- **W braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy** cały spadek przypada **dziadkom spadkodawcy**. Jeżeli któryś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada jego zstępnym.
- **W braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy**, spadek przypada w częściach równych tym **dzieciom małżonka spadkodawcy**, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku.
- **W przypadku braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy**, spadek przypada **gminie** ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. W sytuacji gdy ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce

zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada **Skarbowi Państwa** jako spadkobiercy ustawowemu.

TESTAMENTOWE

Dziedziczenie testamentowe także uregulowane jest w Kodeksie cywilnym. Rozrzucić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament.

Należy pamiętać, że testament jest **nieważny** jeżeli został sporządzony:

- w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli,
- pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby takiego testamentu,
- pod wpływem groźby.

Ważne!

- ✓ Testament może zawierać wolę tylko jednej osoby.
- ✓ Autor testamentu może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia. Odwołanie testamentu może nastąpić przez sporządzenie nowego testamentu, bądź też zniszczenie albo dokonanie w nim zmian przez spadkodawcę, pozostającego w zamiarze odwołania testamentu.
- ✓ Testament można sporządzić tylko samodzielnie. Nie może tego zrobić za nas pełnomocnik.

Podstawowe rodzaje testamentów

- WŁASNORĘCZNY – napisany **w całości pismem ręcznym**, opatrzony datą, podpisany.

Ważne!

Testamentu nie możemy napisać na komputerze lub na maszynie i podpisać! Taki testament będzie nieważny.

- NOTARIALNY – sporządzony przez notariusza w formie aktu notarialnego. Faktem jest, że trzeba ponieść koszt jego sporządzenia, jednak niższy, niż to się powszechnie wydaje. Taka forma daje nam gwarancję skuteczności testamentu. Jeśli mamy do przekazania znaczny majątek np. nieruchomości, warto wziąć taką formę testamentu pod uwagę i zapytać u notariusza o koszty.

2. ZACHOWEK

Zachówek, często błędnie nazywany „zachówkiem”, jest instytucją prawa mającą na celu ochronę interesów majątkowych najbliższej rodziny, która straciła możliwość oddziedziczenia należnej z ustawy części spadku, w wyniku powołania do spadkobrania tylko niektórych osób z grona spadkobierców ustawowych lub osób trzecich.

Komu się należy?

Zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy dziedziczyliby na podstawie Kodeksu cywilnego (czyli w sposób opisany powyżej w punkcie „Dziedziczenie ustawowe”), gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu.

Od kogo się należy?

Od spadkobiercy, a jeśli to nie wystarczy, to od osób, które za życia spadkodawcy otrzymały od niego darowizny.

Przykład:

Rodzice Kariny swoje trzypokojowe mieszkanie w Tychach przekazali 8 lat temu w darowiźnie jednej z dwóch swoich córek, siostrze Kariny. Po śmierci rodzice nie zostawili żadnego majątku w spadku, więc Karina może dochodzić zachowku od siostry.

W jakiej wysokości?

Połowa wartości udziału spadkowego, który by przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, a jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego.

Jak obliczyć wartość zachowku?

Do obliczenia należnego zachowku musimy najpierw ustalić tzw. substrat zachowku, czyli kwotę której część nam się należy. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę. Jednak nie dolicza się drobnych darowizn,

zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Ważne!

Darowizny na rzecz osób będących spadkobiercami dolicza się bez względu na czas, kiedy zostały dokonane!

Wyjątek:

Przy obliczaniu zachowku należnego małżonkowi nie dolicza się do spadku darowizn, które spadkodawca uczynił przed zawarciem z nim małżeństwa, a przy obliczaniu zachowku należnego zstępnemu nie dolicza się do spadku darowizn uczynionych przez spadkodawcę w czasie, kiedy nie miał zstępnym. Wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku.

Jednocześnie darowizny dokonane przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachowek. Jeżeli uprawnionym do zachowku jest dalszy zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachowek także zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz jego wstępnego.

Przykład:

Dziadek Roman darował synowi Dariuszowi 5 działek rolnych, a resztę gospodarstwa przekazał w spadku córce Małgorzacie. Po śmierci dziadka Romana wnuk Kamil (15 lat) może żądać od ciotki Małgorzaty wypłaty

zachowku w wysokości 2/3 udziału spadkowego swojego nieżyjącego ojca Dariusza, pomniejszonego o wartość przepisanych 5 działek.

Ważne!

Jak widzisz prawidłowe ustalenie wysokości należnego zachowku może być bardzo trudne. Dlatego w tej sprawie warto skorzystać z porady doświadczonego prawnika w punkcie
Nieodpłatnych Porad Prawnych.

Zachowku możesz dochodzić w pierwszej kolejności polubownie poprzez wezwanie zobowiązanego do zapłaty lub zaproszenie na mediację. Jeśli na tej drodze nie uda Ci się uzyskać zapłaty oczekiwanej kwoty, pozostaje Ci skierowanie pozwu o zapłatę do sądu.

3. PODATEK OD SPADKÓW

Opodatkowaniu nie podlega spadek lub darowizna o wartości nieprzekraczającej:

- **9.637 zł** - jeżeli nabywcą jest osoba zaliczona do I grupy podatkowej - małżonek, zstępni, wstępni (np. matka, ojciec, dziadkowie), rodzeństwo, pasierb, ojczym, macocha, teściowie, zięć, synowa;
- **7.276 zł** - jeżeli nabywcą jest osoba zaliczona do II grupy podatkowej - zstępni rodzeństwa (np. siostrzeniec, bratanek), rodzeństwo rodziców (np. wuj, ciotka), zstępni i małżonkowie pasierbów, małżonkowie rodzeństwa (np. mąż siostry), rodzeństwo małżonków (np. brat żony – szwagier), małżonkowie rodzeństwa małżonków (np. mąż siostry męża), małżonkowie innych zstępnych;

- **4.902 zł** - jeżeli nabywcą jest osoba zaliczona do III grupy podatkowej - wszystkie osoby niezaliczone do dwóch poprzednich grup, w tym osoby niespokrewnione.

Podatek oblicza się od nadwyżki podstawy opodatkowania ponad kwotę wolną od podatku, według następujących skali:

Kwoty nadwyżki w zł		Podatek wynosi
ponad	do	
1) od nabywców zaliczonych do I grupy podatkowej		
	10 278	3%
10 278	20 556	308 zł 30 gr i 5% nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556		822 zł 20 gr i 7% nadwyżki ponad 20 556 zł
2) od nabywców zaliczonych do II grupy podatkowej		
	10 278	7%
10 278	20 556	719 zł 50 gr i 9% od nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556		1644 zł 50 gr i 12% od nadwyżki ponad 20 556 zł
3) od nabywców zaliczonych do III grupy podatkowej		
	10 278	12%
10 278	20 556	1233 zł 40 gr i 16% od nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556		2877 zł 90 gr i 20% od nadwyżki ponad 20 556 zł

Zwalnia się od podatku nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę, jeżeli zgłoszą nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia od dnia zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia lub uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku. Zgłoszenia należy dokonać na formularzu podatkowym SD-Z2.

Stowarzyszenie Na rzecz Poradnictwa Obywatelskiego DOGMA – informacje

Potrzebujesz pomocy prawnej? Masz pytania, wątpliwości?

Obawiasz się o swoje prawa?

Umów się na bezpłatną poradę z doradcą Stowarzyszenia "DOGMA" i dowiedz się, jak w pełni korzystać ze swoich praw!

Nie zwlekaj! Popraw swoją sytuację! Nie wstydź się zwrócić o pomoc! Dzięki bezpłatnym poradom prawnym i obywatelskim Twoja sytuacja może jedynie ulec poprawie.

Zadzwoń i zapisz się na darmową poradę prawną!

Wykaz punktów z aktualnymi numerami telefonów do zapisów można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.dogma.org.pl>

Dodatkowe informacje można uzyskać również pod numerem infolinii:
79 88 69 599.

Zachęcamy do śledzenia naszego profilu na Facebooku oraz kanału YouTube.

Stowarzyszenie DOGMA zaprasza do punktów poradniczych na terenie Powiatu Oświęcimskiego

Punkt Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego

Urząd Gminy w Osieku, ul. Główna 125, Osiek

Poniedziałek, środa 8.00 - 12.00

Czwartek (mediacje) 8.00 - 12.00

Wtorek, piątek 12.30 - 16.30

Punkt Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego

Starostwo Powiatowe, ul. Wyspiańskiego 10, Oświęcim

Poniedziałek - piątek 12.00 - 16.00

Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej

Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji

Pl. Kilińskiego 3, Chełmek

Poniedziałek, wtorek, środa 14.00 - 18.00

Czwartek, piątek 8.00 - 12.00

INNE PUNKTY PORADNICZE W POWIECIE OŚWIĘCIMSKIM

Starostwo Powiatowe w Oświęcimiu ul. Wyspiańskiego 10

Poniedziałek - piątek 8.00 - 12.00

Centrum Aktywizacji Zawodowej w Zatorze ul. J. Słowackiego 15

Poniedziałek, środa - piątek 10.00 - 14.00

Wtorek 13.00 - 17.00

Dom Kultury w Kętach ul. Żwirki i Wigury 2a

Poniedziałek, środa, czwartek 8.00 - 12.00

Wtorek, piątek 15.00 - 19.00

POWIAT OŚWIĘCIMSKI
<https://www.powiat.oswiecim.pl/starostwo-powiatowe/nieodplatna-pomoc-prawna/>

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
darmowapomocprawna.ms.gov.pl/

Zapisy pod numerem telefonu: **tel. 502-691-995**

lub przez stronę internetową: **<https://zapisy-np.ms.gov.pl/>**

Potrzebujesz informacji? Zadzwoń na infolinię Stowarzyszenia DOGMA: **tel. 79 88 69 599**

Zadanie finansowane ze środków otrzymanych z Powiatu Oświęcimskiego

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

